

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

М А Є С Т А Т С Л О В А

Рей Бредбері

**МАШИНЕРІЯ
РАДОСТІ**

 **ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН**

Все місто спить

Годинник на вежі міської управи вибив сьому. Дзвін прокотився луною і завмер.

Невелике віддалене містечко в штаті Іллінойс, що відгородилося від світу річкою, лісом, лугом і озером, огортали теплі сутінки. Від тротуарів ще пашіло жаром. Одна по одній зачинялися крамниці, і на вулицях дедалі темнішало. Зате було аж два місяці – годинник над урочистою чорною будівлею управи, що дивився навсібіч своїми чотирма циферблатами, і справжній місяць, який піднімався в молочно-білому серпанку над темним небокраєм на сході.

В аптеці-забігайлівці під високою стелею шурхотіли лопаті вентиляторів. На оповитих сутінню пишних верандах будинків сиділи невидимі знадвору люди. Лише вряди-годи то сям, то там жевріли рожеві вогники сигар. Час від часу рипіли й грюкали сітчасті двері. По червоних цеглинах бруківки біг Дуглас Сполдінг, за ним слідкували собаки й хлопчаки.

– Добривечір, міс Лавініє!

Хлопці погнали далі. Лавінія Неббс недбало помахала рукою їм навздогін і лишилася сидіти на веранді, сама-одна, з високою склянкою холодного лимонаду в білій руці. Час від часу вона підносила склянку до рота, відпивала ковток, а тоді знову сиділа й чекала.

– А ось і я, Лавініє!

Лавінія Неббс обернулася і побачила Франсіну – вся в білому, вона стояла біля сходів на веранду, серед пахоців циній і гібіскусу.

Залишивши недопиту склянку з лимонадом на веранді, Лавінія замкнула надвірні двері й сказала:

– Гарний вечір, саме йти в кіно.

Вони рушили вулицею.

– Дівчата, куди це ви? – гукнули міс Ферн і міс Роберта зі своєї веранди.

Через м'який океан сутіні Лавінія гукнула у відповідь:

– В кіно «Еліт», на нову картину Чарлі Чапліна¹!

---

¹ Чарлі Чаплін (Charlie Chaplin, 1889–1977) – легендарний англійський та американський кіноактор і кінорежисер 1-ї пол. XX ст. Визнаний одним із найкращих коміків в історії світового кіно, тричі нагороджений премією «Оскар».

– Ну, нас у таку темінь з дому не вима-
ниш, – жалісно сказала міс Ферн. – Та ще
тепер, коли той Нелюд знову душить жі-
нок. Ми візьмемо рушницю й замкнемось
у коморі.

– Ет, вигадки! – відрубала Лавінія і,
почувши, як за сестрами грюкнули дзве-
рі й клацнув замок, пішла собі далі крізь
хвилі теплого вечірнього повітря, що
здіймалися над розжареним за день тро-
туаром. Здавалося, ступаєш по твердій
скорині свіжоспеченого хліба. Тепло ли-
нуло вгору по ногах, заповзало під плаття,
скрадливо, але приємно огортало все тіло.

– Лавініє, то ти не віриш усім тим
балачкам про Нелюда?

– Цим двом бабусям аби тільки язика-
ми молоти.

– Але ж два місяці тому хтось таки вбив
Гетті Макдолліс, ще через місяць – Робер-
ту Феррі, а ось тепер і Елізабет Ремселл
пропала хтозна-де...

– Гетті Макдолліс не мала клепки в го-
лові. Закладаюся, що вона втекла з яки-
мось комівоаяжером.

– А інші? Кажуть, їх усіх знайшли за-
душених, із прикушеними язиками.

Вони зупинилися на краю яру, що переділяв містечко на дві половини. Позаду них були освітлені будинки й музика, попереду – провалля, вогкість, світляки і темрява.

– Може, не треба нам було йти сьогодні в кіно, – сказала Франсіна. – А що, як той Нелюд вистежить нас і вб'є? Боюся я цього яру. Ти тільки поглянь!

Лавінія поглянула, і яр видався їй динамо-машиною, що й на мить не спиняється ні вдень, ні вночі; там весь час щось дзижчало, шелестіло, ворушилось – тривало якесь приховане життя тваринного й рослинного світів. Звідти несло духом теплиці, якимись незнаними випарами, розмитими прадавніми сланцями й сипучими пісками. І завжди те чорне динамо стугоніло без угаву, і в повітря злітали електричні іскри світляків.

– Не мені ж вертатися пізно ввечері цим бісовим яром, а тобі, Лавініє. Отими східцями й через місток. А може, десь там і чигатиме Нелюд.

– Дурниці! – відказала Лавінія Неббс.

– І ти, а не я, ітимеш сама стежкою і дослухатимешся до власної ходи. Всю дорогу, аж до дому, ітимеш сама... Лаві-

ніє, а тобі не страшно жити одній у тому твоєму будинку?

– Старі діви любляють самотину, – Лавінія показала на вузьку стежку між чагарів, що вела вниз, у темряву. – Ходім отак навпростець.

– Я боюся!

– Таж іще зовсім рано. Нелюд вилазить тільки десь проти ночі.

Лавінія взяла подругу під руку й повила звивистою стежкою, все вниз і вниз, у теплу сутінь, сповнену сюрчання цвіркунів, кумкання жаб і ледь чутного дзижчання москітів. Вони ступали крізь висушені літом бур'яни, і колючки будяків упиналися в їхні голі ноги.

– Біжімо! – захекано мовила Франсіна.

– Ні!

Стежка звернула вбік – і вони побачили...

У співучій вечірній сутіні під покровом ще теплих від сонця дерев лежала Елізабет Ремселл! Здавалося, вона прилягла там на часинку потішитися лагідними зорями й легким вітерцем, і руки її були випростані з обох боків, наче весла якогось вутлого суденця.

Франсіна зойкнула.

– Не кричи! – Лавінія обіруч обхопила подругу, що хлипала і захлиналася слізьми. – Ну цить, цить!

Елізабет Ремселл лежала так, ніби її винесло туди припливом. В обличчя її світив місяць, очі були широко розплющені й залякли, мовби два камінці-плесканці, з рота випинався прикушений язик.

– Вона мертва! – вигукнула Франсіна. – Ой, вона мертва, мертва! Мертва!

Лавінія мовчки стояла серед тисячі чорних теплих тіней, а навколо голосно сюрчали цвіркуни й кумкали жаби.

– Треба повідомити поліцію, – озвалася вона нарешті.

– Тримай мене, Лавініє, тримай, мені холодно... Ой, ще ніколи в житті мені не було так холодно!..

Лавінія пригортала до себе Франсіну, а тим часом по хрусткій траві до них уже наближалися полісмени. Мигтіли кишенькові ліхтарики, перемовлялися голоси, а було вже десь близько половини на дев'яту.

– Холодно, наче в грудні. Мені би зараз светра, – провадила Франсіна, не розплющючи очей і горнучись до Лавінії.

Полісмен сказав:

– Тепер, шановні дами, ви можете йти. А завтра попрошу вас до відділка, треба буде відповісти ще на деякі запитання.

Лавінія та Франсіна рушили геть від полісменів і від простирадла, яким було тепер накрито залякле на траві тендітне тіло.

Лавінія чула, як лунко калатає в її грудях серце, її теж морозило, мов узимку, раз у раз наче снігом обсипало, а її тонкі пальці в місячному світлі стали ще біліші; і вона пригадувала потім, що цілу дорогу говорила сама, а Франсіна тільки плакала й тулилася до неї.

Ззаду долинув голос:

– Може, вас провести, дами?

– Ні, дійдемо самі, – відказала Лавінія не знати кому, і вони пішли далі.

Йшли сторожким, зачасним яром, сповненим таємничого шепоту й потріскування, і невеличкий острівець, де велося слідство, світили ліхтарики й лунали голоси людей, лишався все далі позаду.

– Я ще ніколи не бачила мерців, – сказала Франсіна.

Лавінія придивилася до свого годинника, так наче її рука простяглась у неосяжну далеч і він опинився за тисячу миль від очей.

– Усього пів на дев'яту. Зараз зайдемо по Гелен і ще встигнемо в кіно.

– В кіно?! – аж сахнулася Франсіна.

– Нам це якраз до речі. Треба забути про те страхіття. Не можна думати про нього. А якщо ми зараз вернемося додому, то тільки про те й думатимемо. Отож ходімо у кіно, ніби нічого й не сталося.

– Лавініє, та невже ти це *серйозно*?!

– У житті не казала нічого серйознішого. Нам треба посміятися, про все забути.

– Але ж там Елізабет... твоя подруга... і моя теж...

– Ми їй уже нічим не зарадимо, тож подбаймо про себе. Ходім.

Вони рушили потемки кам'янистою стежкою, що вела вгору протилежним схилом яру. І раптом попереду, заступаючи їм дорогу й не помічаючи їх, бо вся його увага була прикута до того місця внизу, де лежало мертве тіло, танцювали плями

світла й перемовлялися полісмени, виник
Дуглас Сполдінг.

Він стояв білий, мов привид, руки його
звисали вздовж тулуба, а очі невідривно
дивилися вниз, у яр.

– Ану, йди додому! – гукнула до нього
Франсіна.

Він не почув її.

– Гей ти! – закричала Франсіна. – Йди
додому, забирайся звідси, чуєш?! Зараз же
додому, додому, *додому!*

Дуглас шарпнув головою і вступився
в них невидючим поглядом. Губи його за-
ворушилися. Та вихопилося з них тільки
якесь мугикання. Потім він мовчки повер-
нувся й побіг геть. Мовчки побіг у теплу
темряву до віддалених пагорбів.

Франсіна знову хлипнула, заплакала і,
плачучи, пішла далі з Лавінією Неббс.

– Ось ви нарешті! А я вже думала,
добродійки, ви зовсім не прийдете! – Ге-
лен Грір стояла на східцях веранди й не-
терпляче потупувала ногою. – Усього
на годину спізнилися, ото й тільки. Що
сталось?

– Та ми... – почала була Франсіна.

Лавінія міцно стиснула її руку.

– Там такий переполох... Хтось знайшов у яру Елізабет Ремселл.

– Мертву? Вона... мертва?

Лавінія кивнула головою. Гелен судомно хапнула ротом повітря й схопилася рукою за горло.

– Хто її знайшов?

Лавінія міцно стискала Франсінін зап'ясток.

– Ми не знаємо.

Три подруги стояли в сутіні літнього вечора й дивились одна на одну.

– Мені захотілося піти в дім і позамикати всі двері, – перша порушила мовчанку Гелен.

Та зрештою вона тільки пішла надягти светр, бо хоча надворі було ще тепло, її теж раптом пройняв зимовий холод.

Поки вона ходила, Франсіна гарячково прошепотіла до Лавінії:

– Чому ти не сказала їй?

– Навіщо її засмучувати? – відказала Лавінія. – Дізнається завтра. Ще встигне.

Три подруги пішли вулицею під чорними деревами, повз будинки, де враз позачинялися всі двері. Як швидко по-

ширилася новина – від яру, від будинку до будинку, від ганку до ганку, від телефону до телефону! Ідучи, вони відчували на собі погляди з-за спущених завіс, чули, як клацають засуви на дверях. Як дивно: був собі вечір, пахло ваніллю й маззю проти москітів, скрізь їли морозиво, дітлахи гралися надворі, гасали з паличками солодкого льоду в руках, – аж раптом усіх їх наче вітром змело й занесло між дерев'яні стіни, за позавішувані вікна, і тільки покинуті льодяники плавали в калюжках розталого лимонного та суничного сиропів. Таки дивно: люди позабивалися в задушні кімнати і там, за бронзовими шишками й кільцями на дверях, упрівали в тисняві. На безлюдних лужках валялися бейсбольні м'ячі та битки. На розжареному і розпареному за день тротуарі білили недомальовані крейдою «класи». Здавалося, хвилину тому хтось оголосив, що зненацька вдарить лютий мороз.

– Ми просто розум втратили, що ходимо поза домом такого вечора, – мовила Гелен.

– Одразу трьох Нелюд не вб'є, – заперечила Лавінія. – Гуртом ходити безпечно.

До того ж іще не час. Він знов виходить на полювання не раніш як через місяць.

Раптом на їхні перелякані обличчя впала якась тінь. За деревом бовваніла темна постать. І так, наче хтось угатив кулаком по клавішах органа, всі три разом вереснули на різні голоси.

– А-а, попалися! – гарикнув грубий голос. І до них метнувся якийсь чоловік. Вискочив на світло й зареготав. А тоді прихилився спиною до дерева, тицьнув пальцем на подруг і зареготав ще дужче: – Гей! Ось він я, Нелюд!

То був Френк Діллон.

– Френк Діллон!

– Френк!

– Френк!

– Ну, Френку, – сказала Лавінія, – якщо ви ще колись утнете таку дурницю, хай вас усього подірявлять кулями!

– Таке вигадали! – і Франсіна істерично заридала.

Френк Діллон перестав усміхатись.

– Та ви мені пробачте...

– Ідіть геть! – сказала Лавінія. – Ви що, не чули про Елізабет Ремселл? Її знайшли в яру мертво. А ви шастаєте поночі й ля-

каєте жінок! Мовчіть, і слухати вас більше не хочемо!

– Стривайте, та я ж...

Дівчата подалися своєю дорогою. Він рушив був за ними.

– Ні, залишайтеся тут, містере Нелюд, і лякайте самого себе. Підіть погляньте на обличчя Елізабет Ремселл, побачите, який то сміх. На добраніч!

І Лавінія, підхопивши під руки подруг, пішла далі вулицею під деревами й зорями. Франсіна все ще притискала до обличчя хусточку.

– Та ну, Франсіно, він же просто по-жартував, – сказала Гелен і обернулася до Лавінії. – Чому вона так плаче?

– Потім розкажемо, коли дійдемо до центру. Хай там що, а ми однаково ідем у кіно! І годі про це. Ану, наготуйте гроші, ми вже майже прийшли!

В аптеці-забігайлівці, мов у великому резервуарі, застоялося тепле повітря, і великі дерев'яні лопаті вентиляторів гнали на забруковану цеглою вулицю хвилі різних запахів – то арніки, то тоніку, то содової води.